

Jedním ze základních vztahů umožňujících správné řešení elektrických pohonů je vztah mezi zátěžným momentem M_p a úhlovou rychlostí ω pracovního stroje - **zatěžovací (mechanické) charakteristiky pracovního stroje, které vyjadřují závislosti rychlosti na zátěžném momentu.**

Graficky vynášíme do grafu na osu x zátěžný moment M_p a svislou úhlovou rychlost ω .

Matematicky je závislost momentu a otáček pracovního stroje obrácená a je dána empirickým vzorcem

$$M_p = M_{k1} + (M_{PN} - M_{k1}) \cdot \left(\frac{\omega}{\omega_N} \right)^x \quad (1)$$

kde: M_{PN} je zátěžný moment při jmenovité úhlové rychlosti ω_N ,

M_{k1} je klidový moment (zátěžný moment při úhlové rychlosti $\omega=0$),

x je exponent charakterizující druh pracovního stroje.

Podle hodnoty exponentu x lze mechanické charakteristiky pracovních strojů do 4 základních skupin.

a) $x = 0$

Po dosazení do rovnice (1)

$$M_p = M_{PN} = \text{konstanta},$$

Průběh mechanické charakteristiky je nezávislý na otáčkách.

Výkon pracovního stroje je funkcí pouze rychlosti.

$$P = M_p \omega$$

Takový průběh mechanické charakteristiky mají zvedací zařízení (jeřáby, výtahy, ...) při stálé dopravní výšce, tj. stroje zvedající váhu tuhých nebo tekutých látek.

V odborné literatuře je označována jako **jeřábová**.

b) $x = 1$

Po dosazení do rovnice (1)

$$M_p = M_{k1} + (M_{PN} - M_{k1}) \cdot \left(\frac{\omega}{\omega_N} \right)^1$$

po úpravě

$$M_p = M_{k1} + \frac{(M_{PN} - M_{k1})}{\omega_N} \cdot \omega$$

Zátěžný moment je přímo úměrný rychlosti a lze ho zjednodušeně vyjádřit

$$M_p = k_2 \cdot \omega$$

Výkon pracovního stroje je kvadrátu rychlosti

$$P = k_3 \cdot \omega^2$$

Do té skupiny patří i stroje s $0 < x \leq 1$, tj. stroje u kterých se výrazně projevuje tření – textilní stroje a stroje pro úpravu papíru – kalandry. Charakteristika se nazývá **kalandrová**.

c) $x = 2$

Po dosazení do rovnice (1)

$$M_p = M_{k1} + (M_{PN} - M_{k1}) \cdot \left(\frac{\omega}{\omega_N} \right)^2$$

po úpravě

$$M_p = M_{k1} + \frac{(M_{PN} - M_{k1})}{\omega_N^2} \cdot \omega^2$$

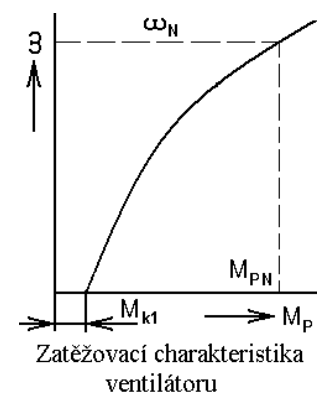
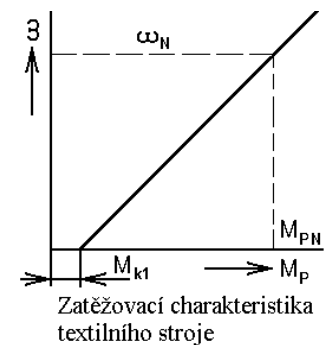
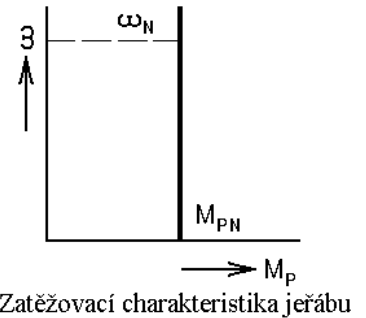
Zátěžný moment je přímo úměrný kvadrátu rychlosti a lze ho zjednodušeně vyjádřit

$$M_p = k_4 \cdot \omega^2$$

Výkon pracovního stroje je třetí mocnině rychlosti

$$P = k_5 \cdot \omega^3$$

Do této skupiny patří všechny stroje pracující na odstředivém principu, stroje překonávající odpor vzduchu – ventilátory, odstředivá čerpadla, kompresory, ... Charakteristika se nazývá **ventilátorová**.

d) $x = -1$

Po dosazení do rovnice (1)

$$M_p = M_{k1} + (M_{PN} - M_{k1}) \left(\frac{\omega}{\omega_N} \right)^{-1}$$

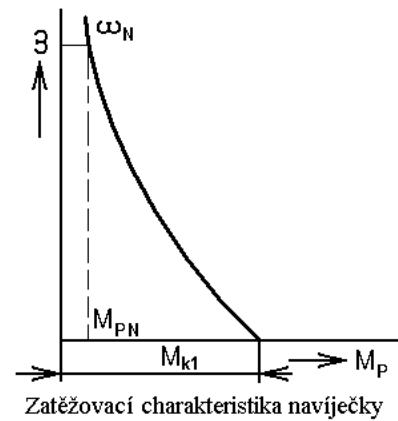
po úpravě

$$M_p = k \cdot \frac{1}{\omega}$$

Výkon pracovního stroje je konstantní

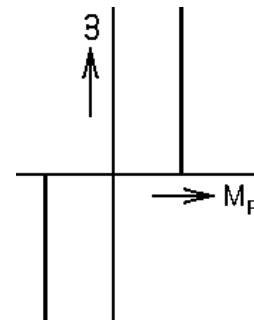
$$P = k$$

Do této skupiny patří stroje s poháněnými válci, kde se požaduje snižování rychlosti se zvětšováním průměru válce – loupací a navíjecí stroje.

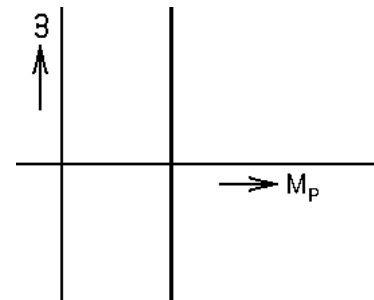
Další momenty působící při pohybu pracovního stroje

Reakční zátěžné momenty působí proti smyslu otáčení a vznikají při vodorovném přesunu břemen mezi krajními body, při stlačování pružin a zkrucování nepružných těles.

Zatěžovací charakteristika s reakčním zátěžným momentem

Potenciální zátěžné momenty se nemění při změně smyslu otáčení – spouštění břemen, stlačování a roztahování pružných těles.

Zatěžovací charakteristika s potenciálním zátěžným momentem